

7. Dana L. Hoag. Applied Risk Management in Agriculture // CRC Press, 2012. – 403 p.

8. Pindyck R. Econometric models and economic forecasts / R. Pindyck, D. Rubinfeld // Mc. Grow-Hill, Inc. USA. – 1991. – 596 p.

Рассмотрены методические подходы к учету погодных рисков аграрных предприятий и оперативной оценки их возможных уровней.

Погодный риск, аграрное предприятие, критические и катастрофические убытки.

Methodical approaches to take account of weather risks of agricultural enterprises and operative estimation of its possible levels.

Weather risk, agricultural enterprise, critical and catastrophic losses.

УДК 631.15/16:639

**ВПЛИВ РЕСУРСНОГО (ФІНАНСОВО-КРЕДИТНОГО)
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТА ПРІОРИТЕТНІСТЬ
ВИРОЩУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ КУЛЬТУР**

***В. П. Галушко, доктор економічних наук, професор,
член-кореспондент НААН України***

О. В. Данілочкіна, В. М. Науменко, кандидати економічних наук

Розкрито вплив ресурсного забезпечення агроформувань на ефективність та пріоритетність вирощування сільськогосподарських культур.

Ресурсне забезпечення, ефективність, пріоритетність, оптимальність структури сільськогосподарського виробництва.

Низькі економічні результати господарювання в аграрній сфері України є наслідком того, що аграрний сектор із найбільшими потенційними можливостями не став потужним і конкурентоспроможним лідером на ринку. Критична ситуація, що склалася нині у сільському господарстві, потребує активізації пошуку шляхів розв'язання цієї проблеми. На нашу думку, цілком правомірним тут може стати формування стратегії діяльності сільськогосподарських товаровиробників залежно від ресурсного та фінансово-кредитного забезпечення, розроблення й використання відповідних прогнозів та моделей вибору стратегії розвитку господарств для підвищення ефективності їх діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні й практичні аспекти розв'язання проблеми впливу ресурсного забезпечення на ефективність вирощування сільськогосподарських культур розглянуто в працях Д. І. Мазоренка, Г. Є. Мазнева, С. І. Мельника, Л. М. Тіщенко, С. В. Мамалиги, В. Я. Амбросова, О. В. Ульянченко та ін. [1, 2, 3].

© В. П. Галушко, О. В. Данілочкіна, В. М. Науменко, 2014

Мета дослідження – вивчення теоретичних та розробка методичних рекомендацій щодо використання ресурсного забезпечення при визначенні пріоритетності вирощування сільськогосподарських культур.

Виклад основного матеріалу. У ринкових умовах прогнозування являє собою одну з форм стратегічного планування, що дозволяє раціонально поєднати мету виробництва та його потенційні виробничі можливості. Воно покликане сприяти діяльності товаровиробників у досягненні поставленої мети, залежно від умов продовольчого ринку, з урахуванням майбутнього перебігу подій.

Використання економіко-математичного моделювання як методу аналізу впливу факторів на ефективність сільськогосподарського виробництва дає можливість виявити найсуттєвіші фактори, що впливають на функціонування досліджуваного об'єкта та подальшому їх економіко-математичному аналізу.

До них належать, насамперед, фактори інтенсифікації виробництва: витрати виробництва та вартість основних засобів в розрахунку на 1 га сільськогосподарських угідь. Важливими є показники:

- а) концентрації та спеціалізації виробництва;
- б) інвестиційної та інноваційної діяльності;
- в) рівня освіти й кваліфікації управлінського персоналу.

Формування пріоритетів розвитку агроформувань можна реалізувати через становлення економічного механізму управління сільськогосподарськими підприємствами в умовах ринкових відносин. Складові економічного механізму управління агроформуваннями повинні передбачати передове організаційно-технологічне, фінансове та кадрове забезпечення менеджменту з урахуванням входження України в міжнародне економічне середовище, глобалізації світової економіки та міжнародних економічних відносин.

Оптимальна реалізація складових економічного механізму управління агроформуваннями повинна бути спрямована на оптимізацію:

1. *Технічно-технологічних факторів*, що включає запровадження ресурсозберігаючих технологій виробництва сільськогосподарської продукції; підвищення продуктивності праці; підвищення врожайності та продуктивності тварин; зниження собівартості продукції шляхом економії паливно-мастильних матеріалів, запчастин, добрив, насіння, кормів і кормових добавок; підвищення якості й конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції та запровадження використання широкозахватної, високопродуктивної техніки.

2. *Організаційних факторів*, що включає формування вузькоспеціалізованих структурних підрозділів з урахуванням укрупнення полів на основі форм власності на землю; визначення виробничого напрямку з урахуванням кон'юнктури ринку та глобалізації світової економіки; оптимізацію розмірів агроформування й структурних підрозділів з урахуванням прогресивних техніко-технологічних вимог до виробництва сільськогосподарської продукції; запровадження прогресивних сівозмін, які відповідають ефективному використанню широкозахватних посівних комплексів, універсальної техніки та високопродуктивних комбайнів; запровадження прогресивних форм

підприємства, які відповідають ринковим системам господарювання й враховують кон'юнктуру ринку сільськогосподарської продукції в умовах вступу України до СОТ.

1. Класифікація рівнів ресурсного забезпечення підприємств аграрного сектору АПК

Категорія підприємств	Відповідність критеріїв забезпечення	
	Технології виробництва	Фінансово-кредитне забезпечення
Високий рівень ресурсного забезпечення	Наявність сучасної сільськогосподарської техніки, висока культура виробництва, можливість застосування інтенсивних технологій.	Висока забезпеченість коштами для застосування прогресивних інноваційних технологій
Достатній рівень ресурсного забезпечення	Враховує укомплектованість машино-тракторного парку підприємств вітчизняною технікою, яка здатна виконувати всі необхідні технологічні операції за традиційними технологіями вирощування сільськогосподарських культур, а також наявність достатньої кількості обігових коштів для застосування систем удобрення та хімічного захисту рослин.	Достатня кількість коштів для застосування вітчизняних технологій
Задовільний рівень ресурсного забезпечення	Наявність у складі машино-тракторного парку підприємства техніки вітчизняного виробництва зі значною часткою застарілих машин, обмеженістю коштів для застосування повних систем удобрення та хімічного захисту рослин.	Обмеженість коштів для застосування вітчизняних технологій
Низький рівень ресурсного забезпечення	Передбачає укомплектованість машино-тракторного парку аграрних підприємств застарілою вітчизняною технікою та забезпеченість коштами для використання міні-мальних доз добрив і засобів хімічного захисту рослин з метою отримання запланованих врожаїв	Обмеженість коштів для застосування вітчизняних технологій для отримання міні-мальних врожаїв

3. Необхідно оптимізувати *фінансові фактори, які забезпечують ефективне функціонування попередніх факторів*, що включає грошову виручку, яка формується на основі прогнозування кон'юнктури ринку та маркетингової стратегії.

Кризовий стан, трансформація сільськогосподарського виробництва в Україні та відсутність належного фінансово-кредитного забезпечення не дозволили поширити застосування прогресивних інноваційних технологій із застосуванням усього необхідного: насінневого матеріалу, комплексу добрив, засобів захисту рослин та високопродуктивної новітньої техніки. У зв'язку з цим, науковці запропонували технології вирощування сільськогосподарських культур з різним рівнем ресурсного (фінансово-кредитного) забезпечення господарств [2]. Зокрема вони передбачають чотири рівні ресурсного

забезпечення агроформувань згідно з критеріями: високий рівень розвитку матеріальної бази, середній рівень розвитку матеріальної бази, задовільний та низький рівень розвитку матеріальної бази (табл. 1).

Технології вирощування сільськогосподарських культур, залежно від рівня ресурсного забезпечення (технологій), впливають як на врожайність, так і на ефективність (прибутковість) виробництва (табл. 2).

2. Економічна ефективність вирощування товарних культур залежно від рівня ресурсного забезпечення товаровиробників*

Культури	Рівень ресурсного забезпечення					
	Високий			Задовільний		
	Урожайність, ц/га	Виробнича собівартість, грн/га	Прибуток, грн/га	Урожайність, ц/га	Виробнича собівартість, грн/га	Прибуток, грн/га
Картопля	180	6899	11101	100	4800	5200
Озима пшениця	67	2099	2591	40	1585	1215
Озиме жито	50	1939	811	35	1255	650
Яра пшениця	45	1494	1206	35	1323	777
Ярий ячмінь	70	1906	2294	40	1258	1142
Просо	60	1648	2552	30	1179	921
Овес	50	1571	679	30	1214	136
Кукурудза	80	2358	2042	50	1561	1189
Горох	40	1973	547	28	1554	210
Гречка	23	1423	1337	18	1159	1001
Соя	32	1828	2172	20	1468	1032
Цукровий буряк	450	3531	5469	300	2441	3559
Соняшник	35	1791	2409	25	1331	1669
Озимий ріпак	40	1810	2990	25	1685	1315
Ярий ріпак	35	1803	2397	20	1394	1006

*Розрахунки виконано за даними „Технологічні карти та витрати на вирощування сільськогосподарських культур з різним ресурсним забезпеченням” / за ред. Д. І. Мазоренка, Г. Є. Мазнева. – Х. : ХНТУСГ. – 2006. – 725 с.

Дані таблиці свідчать, що, чим вищий рівень ресурсного забезпечення, тим вища врожайність та прибутковість виробництва. З огляду на це, ми розраховали рівняння залежності врожаю та прибутку від виробничих витрат на 1 га основних товарних культур (табл. 3).

Дані табл. 3 свідчать, що при задовільному рівні ресурсного забезпечення пріоритетними щодо прибутковості культур з 1 га посіву є картопля, цукровий буряк, соняшник, озимий ріпак, озима пшениця, кукурудза та ячмінь. Водночас, додаткові вкладення значно підвищують прибутковість озимого та ярого ріпаку, картоплі, проса, сої, озимої пшениці.

Враховуючи нестабільний ринок матеріально-технічного забезпечення в Україні при розробці програм розвитку агроформувань складові виробничих витрат слід корегувати з урахуванням застосування технологій великими корпораціями та передовими господарствами (табл. 4).

3. Вплив ресурсного забезпечення (виробничих витрат) на урожайність та ефективність вирощування товарних культур (за базовий взято задовільний рівень ресурсного забезпечення (технології))

№	Культура	Рівняння залежності У – урожаю, у ц/га від Х – виробничих витрат, грн/га	Рівняння залежності П – прибутку, в грн/га від Х – виробничих витрат, у грн/га
<i>Просапні:</i>			
1.	Картопля	$U=100+0,04X$	$P=5200+3,3X$
2.	Цукровий буряк	$U=300+0,136X$	$P=3559+1,727X$
<i>Зернові:</i>			
3.	Озима пшениця	$U=40+0,06X$	$P=1215+2,6X$
4.	Яра пшениця	$U=35+0,066X$	$P=777+2,35X$
5.	Озиме жито	$U=35+0,021X$	$P=650+0,228X$
6.	Ячмінь	$U=40+0,043X$	$P=1142+1,64X$
7.	Просо	$U=30+0,05X$	$P=921+2,666X$
8.	Овес	$U=30+0,057X$	$P=136+0,982X$
9.	Кукурудза	$U=50+0,038X$	$P=1189+1,09X$
10.	Горох	$U=28+0,026X$	$P=210+0,755X$
11.	Соя	$U=20+0,03X$	$P=1032+2,75X$
12.	Озимий ріпак	$U=25+0,075X$	$P=1315+5,33X$
13.	Ярий ріпак	$U=20+0,03X$	$P=1006+2,6X$
14.	Гречка	$U=18+0,016X$	$P=1001+1,1X$
15.	Соняшник	$U=25+0,021X$	$P=1669+1,5X$

4. Складові витрат на вирощування продукції рослинництва в агрохолдингу «Сігнет» / 2014 рік, за курсом долара 11 грн

Показники	Кукурудза	Озима пшениця	Цукровий буряк	Соя
1	2	3	4	5
Врожайність, т/га	8,5	5,0	49,0	2,0
Площа, га	18571	2733	3436	10701
Валовий збір, т	157853	13666	168315	21402
Побічний продукт, т	2368	205	0	321
Витрати на 1 т з ПДВ, дол/т	156	183	69	401
Амортизація	9	15	2	38
Витрати на 1 га з ПДВ, дол/га:	1338	924	1842	803
- добрива	213	210	368	67
- засоби захисту рослин	63	68	421	148
- насіння	155	67	83	63
- механізація	320	271	721	258
- витрати на очистку та сушіння	338	59	0	18
- оренда землі	98	98	98	98
- адміністративні витрати господарства	27	27	27	27
- управлінські витрати холдингу	34	34	34	34
- інші операційні витрати	90	90	90	90
Виручка (продаж на елеваторі), тис. дол. США	29104	3029	17871	9417
Ціна 1 т з ПДВ на елеваторі, дол/т	183	220		440

Продовження табл. 4

1	2	3	4	5	
Собівартість, тис. дол. США		24839	2525	11606	8591
Валовий прибуток, тис. дол. США		4265	504	6265	826
Амортизація, тис. дол. США		1431	211	265	824
Фінансові витрати, тис. дол. США		584	59	273	202
Чистий прибуток, тис. дол. США		3680	444	5992	624

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведені дослідження дають підстави зробити висновки, що конкурентоспроможною та прибутковою може бути продукція, яка вирощується із застосуванням передових технологій з високим рівнем ресурсного забезпечення. При задовільному рівні ресурсного забезпечення пріоритети при вирощуванні товарних культур слід надавати тим культурам, прибутковість яких з 1 га вища порівняно з іншими культурами.

Список літератури

1. Мамалига С. В. Формування ресурсного потенціалу підприємствами АПК [Електронний ресурс] / С. В. Мамалига // Режим доступу : <http://www.pdaa.com.ua/nr/pdf5/27.pdf>
2. Технологічні карти та витрати на вирощування сільськогосподарських культур з різним ресурсним забезпеченням / за ред. Д. І. Мазоренка., Г. Є. Мазнева. – Х. : ХНТУСГ. – 2006. – 725 с.
3. Ульяновченко О. В. Формування та використання ресурсного потенціалу в аграрному секторі / О. В. Ульяновченко. – Х., 2006. – 357 с.

Раскрыто влияние ресурсного обеспечения агроформирований на эффективность и приоритетность выращивания сельскохозяйственных культур.

Ресурсное обеспечение, эффективность, приоритетность, оптимальность структуры сельскохозяйственного производства.

Reveals the impact of agricultural enterprises resource support on the effectiveness and priority of growing crops.

Resources, effectiveness, priority and optimal structure of agricultural production.